

- Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2011. – Т. 8 : Па – Прик. – С. 162.
3. І. О. Пашак. Черневе у вирі часу. Спогади і факти. – Львів. «Міські інформаційні системи». 2012
 4. В. Лаба. Історія села Черневе від найдавніших часів до 1939 року. – Львів. 2016
 5. А. І. Горбачьо. Історичний нарис «Село – джерело нації» – Львів. 2012
 6. І. Саган. Мостищина, краєзнавчі розмаїтості. – Мостиська. 1996.
 7. Козак О. М. Інформаційний звіт про проведення заходу «Вивчення архівних матеріалів про поховання жертв воєн та політичних репресій на території Львівської області»//<http://dolya.lviv.ua/informatsijnyj-zvit-pro-provedennya-zahodu-vyvchennya-arhivnyh-materialiv-pro-pohovannya-zhertv-vojen-ta-politychnyh-represij-na-terytoriji-lvivskoj-oblasti>
 8. Павлишин. «Старява – колиска моя». Друкарня ЛА «Піраміда». – Львів. 2001
 9. Ян Віт. Спогади з мого перебування у Перемишлі... 1914-1915. Переклад І. Сагана. – Львів «Каменярь» 2003
 10. Ян Рожанський. Фортеця Перемишль. Переклад І. Сагана. – Мостиська. 2008
 11. Приватні дослідження. Штримпл Андрій. Городок – 2011 ■

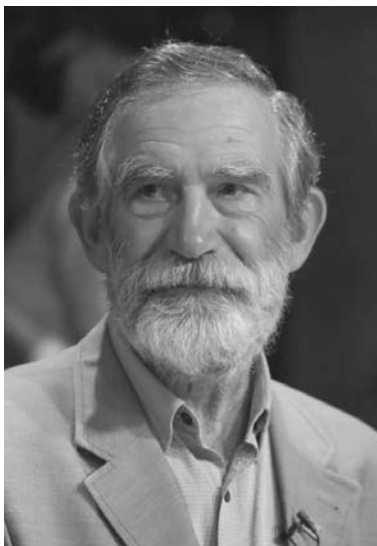
Уляна Кришталович, Андрій Гречило

КОЖНИЙ ЛЮДСЬКИЙ ДОСВІД Є БЕЗЦІННИМ (ДО 70-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ ІВАНА СВАРНИКА)

Уже понад десять років Львівська обласна універсальна наукова бібліотека, що на проспекті Шевченка, 13, є одним із найпопулярніших осередків літературного та культурного життя Львова. Літературно-наукові семінари й вечори, презентації нових видань, відзначення пам'ятних дат, все, що пов'язане з книгами та їх авторами, що стосується української сучасної, і не тільки, літератури великою мірою віддзеркалюється у діяльності бібліотеки. А ще, протягом останніх років, бібліотека поповнилася цінними збірками рідкісних видань та приватних бібліотек відомих українських письменників та науковців, зокрема митця та історика о. Дмитра Блажейовського, французького філолога, перекладача історичних праць Густава Цвенґроша, десятками видань історичної та наукової діаспорної літератури. В бібліотеці створено Регіональний тренінговий центр, відкрився абонемент.

Саме десять років тому бібліотеку очолив Іван Сварник, історик, архівіст, науковець, краєзнавець і відданий поціновувач книги, який прийшов до цієї книгозбірні з чітким переконанням того, що паперова книга – одне з найбільших надбань homo sapiens, і поза новими технологіями і електронними книгами, вона залишиться саме таким надбанням, тому свою діяльність зосередив на популяризації і збереженні такої книги.

Загострене розуміння книги, увагу до її змістовного й естетичного наповнення, Іван отримав у спадок від своїх батьків – української філологині й перекладачки Софії Скирти та письменника, поета, гумориста, багаторічного редактора поезії

журналу "Жовтень" Івана Сварника. Народився 24 березня 1952 р., а коли Іванові виповнилося п'ять років, родина переїхала до Львова.

У студентські роки своїм покликанням вважав археологію – навчався на історичному факультеті Львівського університету, з якого був виключений у 1973 р. за антирадянську діяльність і участь у нелегальному студентському гуртку. Почерпнувши неабиякого життєвого досвіду на службі старшим матросом у Кронштадті на Балтійському морі і повернувшись до рідного Львова, влаштувався на посаду молодшого наукового співробітника Центрального державного історичного архіву УРСР у Львові. Тут, у стінах Бернардинського монастиря, відкрився як дослідник історичних джерел та охоронець національних цінностей нашої культури. Завдяки копіткій повсякденній самоосвіті, наполегливості у пізнанні та вивченні рукописної спадщини, участі у семінарах з архівознавства та допоміжних історичних дисциплін, що відбувалися в архіві, спілкуванню та перейняттю досвіду у вже визнаних науковців Я. Дашкевича, О. Купчинського, О. Мацюка та багатьох інших дослідників і працівників архіву, Іван Сварник став відомим у галузі історичного українознавства.

З 80-х років ХХ ст. Іван Сварник пише наукові статті та розвідки про окремі рукописні та друковані пам'ятки, період Козаччини та козацтво, огляди краєзнавчих пошуків. Згодом, визначився як дослідник давнього, здебільшого пізньосередньовічного періоду, чому посприяла його безпосередня праця із документами відділу давніх актів архіву, який він очолював протягом восьми років

(1983–1991) та участь у створенні та провадженні кабінетів допоміжних історичних дисциплін (1995–2003). Знадобилася також вища фахова освіта історика-архівіста, яку він здобув, навчаючись заочно у Московському державному історико-архівному інституті (1976–1983).

За тридцятирічний відтинок часу діяльності в архіві наукові зацікавлення Івана Сварника розширюються, а науковий доробок окреслюється ґрунтовними працями у галузях архівознавства, джерелознавства, археографії, а також у дотичних напрямках дослідження давньої книги та краєзнавства. Заглиблюється у ґрунтовне вивчення допоміжних історичних дисциплін, зокрема сфрагістики, геральдики, дипломатики.

Бібліографія праць архівного періоду науковця засвідчує його участь у підготовці ряду збірників документів, путівників по фондах ЦДІАЛ та авторство ґрунтовних передмов до цих видань, огляди збірок документальних пам'яток, зокрема земських та городських судово-адміністративних установ XV–XVIII ст., протоколи засідань Головної Руської Ради 1848–1851 рр., Товариства українських наукових викладів ім. Петра Могили, документальні матеріали про відомі постаті української історії і культури, документи І. Підкови, Б. Хмельницького, гайдамацького ватажка Верлана та ін.

Одночасно з дослідницькою роботою Іван Сварник не покидає перекладацької діяльності, яку розпочав ще 1970-х рр. перекладами творів словацьких письменників Я. Беня і А. Балажа, а в подальшому публікує твори болгарського прозаїка Б. Райнова та польського фантаста С. Лема. З історичних праць йому належать україномовні публікації подорожніх щоденників У. фон Вердума, Д. Крмана, Е. Лясоти, "Історія запорізьких козаків" – трьохтомна праця Д. Яворницького, "Хроніка міста Львова" Д. Зубрицького, низка статей М. Грушевського до 50-томного видання праць ученого.

З досвідом і плином часу зацікавлення науковця виходять за рамки історичної науки і він не шкодує часу на громадську та викладацьку діяльність: консультує та бере участь у написанні сценаріїв та створенні фільмів на історичну тематику ("Буськ", "Берестечко", "Замки Львівщини") та про політичних, державних, церковних діячів ("Петро Конашевич-Сагайдачний", "Іван Виговський", "Євген Петрушевич", "Спадщина Андрія Шептицького"), проводить публічні лекції та семінари, керує практиками студентів-істориків. Поринає також у царину краєзнавства – досліджує різноманітні історичні місця, зокрема, фортеці України, провадить пізнавальні екскурсії рідним Львовом, створює на Львівському телебаченні краєзнавчі програми "Історичні мандрівки по Львові", "Ключі від міста Лева", на радіо "Історичний календар".

На початках Незалежності активно сприяє створенню українських товариств, зокрема він є

учасником відновлення Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, членом Археографічної комісії НТШ (з 1994 р. голова комісії), а з 2017 р. – дійсним членом НТШ. З 2004 р. – віце-президент Товариства шанувальників Львова.

У 1990 р. став співзасновником Українського геральдичного товариства і з того часу є заступником голови УГТ. Брав участь у 30-и наукових геральдичних конференціях, організованих товариством, пропустивши лише одну 2018 р. Тематика його доповідей і повідомлень стосувалася різних проблем геральдики, сфрагістики, емблематики, генеалогії. Особливу увагу приділяв оглядам окремих архівних збірок з фондів ЦДІАЛ та Головного архіву давніх актів у Варшаві, дослідженню внеску у цих сферах Франца Ковалишина, Дениса Зубрицького, Владислава Лозінського, висвітленню питань української символіки у різних енциклопедичних виданнях. Окремі матеріали були опубліковані у збірниках конференцій та у віснику "Знак". Іван разом із А. Гречилом та Ю. Савчуком є співавтором об'ємної монографії "Герби міст України (XIV – I пол. XX ст.)", виданої 2001 р. київським видавництвом "Брама". Також брав участь у розробці сучасних символів Львова, Добромиля, Дублян, Кам'янки-Бузької та інших міст і селищ.

Понад 30 років Іван Сварник є членом комісії Львівської міської ради з найменування та перейменування назв вулиць, провулків, проспектів, площ, скверів та споруд у місті Львові. Особливо великий обсяг експертної роботи довелося провести на початку 1990-х рр., коли у Львові проводилася декомунізація.

У цій статті ми тільки почасти торкнулися різносторонніх напрямків діяльності науковця, зрештою, його науковий доробок детально викладений у Бібліографічному покажчику, присвяченому 40-річчю творчої діяльності Івана Сварника, опублікованому 2015 р., а наукова і громадська сфери діяльності узагальнені Олегом Купчинським у статті "Іван Сварник – історик, культуролог", яка увійшла до цього видання.

2005 рік став для Івана Сварника часом нових випробувань та здобуття нового досвіду. Горезвісна "львівська архівна справа", що розгорілася весною того року, стала для Сварника з групою однодумців "полем бою" з корумпованою державною машиною за неоціненні архівні скарби, які він довгі роки оберігав і досліджував, щоби в подальшому передати своїм послідовникам. Крадіжку великої кількості документів із фондів архіву вважав (і вважає) національною трагедією, і як особисту трагедію сприйняв розформування в архіві кабінетів допоміжних історичних дисциплін, над створенням експозицій яких працювала велика когорта архівістів і де залюбки проводив екскурсії, лекції та семінари для студентів-істориків. Стоїчно переніс звільнення з архіву, однак

відірваність від улюбленої справи наклала глибокий відбиток на подальші роки.

У 2009 р., не без вагань, прийняв пропозицію очолити Львівську обласну наукову бібліотеку, адже адміністративна робота забирає чимало часу, однак бажання працювати з книжками, дбати про їх збереження взяли верх.

Із набуттям нового досвіду не полишив своєї наукової та громадської діяльності. Серед останніх здобутків – книжкова публікація

праць І. Крип'якевича про державу Богдана Хмельницького (Львів, 2021), десятки ґрунтовних статей до Енциклопедії НТШ.

Іван Сварник є також членом редакційної колегії часопису "Наша спадщина" та одним із найактивніших авторів. З 2014 р. в числах нашого журналу побачили світ численні статті, рецензії нових видань та публікації про українських вчених, військових, краєзнавців Я. Дашкевича, Р. Бучка, В. Вуйцика, П. Конашевича-Сагайдачного, Я. Пастернака та ін. ■

Іван Сварник

ДОСЛІДНИК ГЛИБИННОЇ ІСТОРІЇ (ДО 130-РІЧЧЯ ЯРОСЛАВА ПАСТЕРНАКА)

2 січня виповнюється 130 років від дня народження видатного українського науковця Ярослава Пастернака (1892–1969). Українська археологія цілком слушно пишається іменами, які стали гордістю не лише цієї спеціальної історичної дисципліни чи історичної науки, а й усієї української та світової культури. Це Вікентій Хвойка, Олег Кандиба (Ольжич), Борис Мозолевський, Лариса Крушельницька. Серед видатних українських археологів одне з чільних місць займає Ярослав Пастернак, який керував першими розкопками Градчан – серця середньовічної Праги. Сучасні туристи, оглядаючи підземний музей під центром Праги, пізнають таємниці міста завдяки українському вченому. Далі він здійснив знакові відкриття в нашому стольному Галичі й змінив досить приблизні уявлення українського суспільства про Галицько-Волинську державу та її володарів. А в далекому 1961 році видав (книга вийшла вже по його смерті) у Торонто фундаментальне дослідження «Археологія України»¹, в той час, як у самій Україні про таке годі було й мріяти. Археологічна спадщина вченого висвітлена в численних публікаціях колеґ-археологів. Адже його вважають «одним із провідних українських учених-археологів, відкривачем і дослідником багатьох археологічних пам'яток, передовсім княжого Галича»². Лариса

Крушельницька, базуючись на переданому з Канади до Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника архіві Ярослава Пастернака, започаткувала широко закроєну публікацію його листування з М. Антоновичем, М. Аркасом, Л. Винаром, В. Дорошенком, А. Жуковським, В. Кубійовичем та ін. колеґами-науковцями³. На жаль, хвороба і передчасна смерть ученої зупинила цей задум на початку. Тим не менше, життєвий шлях, наукова й громадська діяльність славного археолога відображені в низці монографічних досліджень, виданих у Торонто (1975)⁴, Івано-Франківську та Львові⁵ в останні роки. Безумовно, найважливішим джерелом до біографії Ярослава Пастернака є його власноручно складена автобіографія (суттєво доповнена хронологічним переліком археологічних розкопок 1922–1949 рр.) й бібліографія за 1913–1967 рр.⁶ Щодо останньої – вона охоплює лише найважливіші публікації (95 позицій⁷), а загалом ученому належить понад 350 публікацій з археології, давньої історії, етнографії, музейної справи,

Наша спадщина, 2021. – № 4 (28). – С. 40-41, 44 (бібліогр.), рис. 11, 12.

³ Крушельницька Л. Епістолярна спадщина Ярослава Пастернака. – Львів, 2013. – Зошит 1.

⁴ Пастернак Я. Ранні слов'яни в історичних, археологічних та лінгвістичних дослідженнях / Записки НТШ. Праці історико-філософської секції. – Нью-Йорк–Торонто–Париж–Мюнхен, 1975. – Т. 189.

⁵ Коваль І. Дослідник підземного архіву України. – Галич–Львів, 1999; Романюк Т. Ярослав Пастернак. – Львів: Манускрипт, 2018.

⁶ Пастернак Я. Мій життєпис // Пастернак Я. Ранні слов'яни... – С. 119-128.

⁷ Ще 9 важливих публікацій вказані вченим у примітках.

¹ У передмові до книги Д. Антонович писав: «Цей незвичайного значення науковий твір бл. пам. Ярослав Пастернак міг написати лише завдяки своїм непересічним властивостям: у першу чергу працюючості та плановості праці».

² Павлів Д. Сторінки прадавньої історії села Ульвівка //